

ESTRATÈGIES EUROPEES, PER A LES UNIVERSITATS D'EUROPA

**DECLARACIÓ DEL FÒRUM DE POLÍTICA DE BOLÒNYA 2009
EL PROCÉS DE BOLONYA 2020.**

L'EEES EN LA DÈCADA VINENT.

**COMUNICAT DE LA CONFERÈNCIA DE MINISTRES EUROPEUS
D'EDUCACIÓ SUPERIOR CELEBRADA A LOVAINA
I LOUVAIN-LA-NEUVE ELS DIES 28 I 29 D'ABRIL DE 2009**

DOCUMENT INFORMATIU CU 5/5 2009

20 de maig de 2009

ÍNDEX

Declaració del fòrum de política de Bolonya 2009 pàg. 3

El procés de Bolonya 2020. L'espai europeu d'educació superior en la dècada vinent. Comunicat de la Conferència de Ministres Europeus d'Educació Superior celebrada a Lovaina i Louvain-la-Neuve els dies 28 i 29 d'abril de 2009 pàg. 4

Declaració del Fòrum de Política de Bolonya 2009

Els ministres responsables de l'educació superior, els caps de les delegacions dels 46 països que participen en el procés de Bolonya i els d' Austràlia, el Brasil, el Canadà, la Xina, Egipte, Etiòpia, Israel, el Japó, el Kazakhstan, el Kirguizistan, Mèxic, el Marroc, Nova Zelanda, Tunísia i els EUA, juntament amb l'Associació Internacional d'Universitats i altres organitzacions internacionals i ONG, ens hem reunit per primera vegada en aquest Fòrum de Política de Bolonya, que s'ha celebrat a Louvain-la-Neuve el 29 d'abril de 2009, i hem participat en un debat constructiu sobre la cooperació i la col·laboració internacional en matèria d'educació superior amb l'objectiu de desenvolupar la col·laboració entre els 46 països de Bolonya i altres països d'arreu del món.

N'estem satisfets perquè creiem que aquest fòrum de política ha afavorit una comprensió i un coneixement mutu en l'àmbit de l'educació superior i ha establert les bases per a una cooperació sostenible en el futur.

Sabem que hi ha valors i principis compartits que sustenten l'educació superior i que cal un coneixement comú per assolir el desenvolupament humà, social i econòmic.

Considerem que l'educació superior constitueix un actiu cultural i científic amb una riquesa i diversitat excepcionals per als individus i per a la societat.

Emfatitzem el paper central que té l'educació superior en el desenvolupament de les nostres societats basat en l'aprenentatge permanent per a tothom i en l'accés equitatiu a les oportunitats d'aprenentatge per a tots els nivells de la societat.

Subratllem la importància de la inversió pública en l'educació superior i demanem que aquesta es continuï considerant com una prioritat malgrat l'actual crisi econòmica, per afavorir una recuperació i un desenvolupament econòmics sostenibles.

Donem suport a la funció estratègica de l'educació superior en la cerca i l'avenç del coneixement i, per tant, defensem el fet de compartir coneixement entre països mitjançant projectes de recerca i docència de diverses nacions i programes d'intercanvi d'estudiants i professorat per estimular la innovació i la creativitat.

Estem convençuts que el reconeixement just dels estudis i els títols és l'element clau per afavorir la mobilitat; per aquest motiu establirem diàlegs sobre polítiques de reconeixement i explorarem les implicacions dels diversos marcs de qualificacions per promoure'n el reconeixement mutu.

Considerem que els intercanvis transnacionals en l'àmbit de l'educació superior s'han de basar en els valors acadèmics i defensem un intercanvi equilibrat de professorat, investigadors i investigadores i estudiantat entre els nostres països, i fomentem la "circulació de cervells" justa i fructífera.

Volem establir activitats de cooperació concretes per afavorir la comprensió i la col·laboració a llarg termini mitjançant l'organització de seminaris conjunts sobre temes específics, com ara la garantia de la qualitat.

El proper Fòrum de Política de Bolonya tindrà lloc a Viena el 12 de març de 2010.

El procés de Bolonya 2020.
L'espai europeu d'educació superior en la dècada vinent

Comunicat de la Conferència de Ministres Europeus d'Educació Superior celebrada a Lovaina i Louvain-la-Neuve els dies 28 i 29 d'abril de 2009

Nosaltres, els ministres responsables de l'educació superior als 46 països signataris del procés de Bolonya, ens hem reunit a Lovaina i Louvain-la-Neuve, Bèlgica, els dies 28 i 29 d'abril de 2009 per avaluar què ha assolit el procés de Bolonya i per establir les prioritats per a l'espai europeu d'educació superior (EEES) per a la propera dècada.

Preàmbul

1. A la dècada de 2010-2020, l'educació superior europea ha de contribuir de manera fonamental al desenvolupament d'una Europa del coneixement creativa i innovadora. Amb una població que envelleix, Europa només pot assolir aquest objectiu si aprofita al màxim els talents i les capacitats de tots els seus habitants i s'implica plenament en l'aprenentatge permanent i en l'ampliació de la participació en l'educació superior.

2. L'educació superior europea també s'enfronta al gran repte de la globalització i les oportunitats que en deriven, i a l'acceleració del desenvolupament tecnològic amb proveïdors nous, alumnes nous i tipus d'aprenentatge nous. L'aprenentatge centrat en l'alumnat i la mobilitat ajudaran els estudiants a desenvolupar les competències que necessiten en un mercat laboral que canvia constantment i els donarà les eines necessàries per convertir-se en ciutadans actius i responsables.

3. Actualment, les nostres societats afronten les conseqüències d'una crisi financera i econòmica global. Per aconseguir una recuperació i un desenvolupament econòmics sostenibles, cal una educació superior europea dinàmica i flexible que s'esforci per innovar basant-se en la integració de l'educació i de la recerca en tots els nivells. L'educació superior ha de desenvolupar un paper clau si hem de fer front als reptes actuals i si hem de promoure el desenvolupament cultural i social de les nostres societats. Per tant, considerem del tot prioritària la inversió pública en l'educació superior.

4. Ens comprometem plenament amb els objectius de l'espai europeu d'educació superior, un espai en el qual l'educació superior és una responsabilitat pública i en què totes les institucions d'educació superior han de donar resposta a les diferents necessitats de la societat mitjançant la diversitat de les seves missions. L'objectiu és garantir que les institucions d'educació superior tinguin els recursos necessaris per continuar satisfent tots els seus propòsits, com ara preparar els estudiants per viure com a ciutadans actius en una societat democràtica; preparar l'estudiantat per a les seves futures carreres professionals i permetre el seu desenvolupament personal; crear i mantenir una base de coneixements àmplia i avançada, i estimular la recerca i la innovació. La necessària reforma contínua dels sistemes i de les polítiques de l'educació superior continuarà fermament arrelada als valors europeus d'autonomia institucional, llibertat acadèmica i equitat social, i demanarà la plena participació de l'estudiantat i el professorat.

I. Assoliments i consolidació

5. Durant la darrera dècada, hem desenvolupat l'espai europeu d'educació superior i ens hem assegurat d'arrelar-lo al llegat i a les ambicions intel·lectuals, científiques i culturals d'Europa, caracteritzades per la cooperació permanent entre els governs, les institucions d'educació superior, l'estudiantat, el professorat, les empreses i la resta d'agents implicats. La contribució de les institucions i les organitzacions europees al procés de reforma també ha estat significativa.

6. El procés de Bolonya ens porta a una compatibilitat i una comparabilitat més grans dels sistemes d'educació superior, facilita la mobilitat de l'estudiantat i permet a les institucions atreure alumnat i professorat d'altres continents. L'educació superior s'està modernitzant amb l'adopció d'una estructura de tres cicles, que inclou la possibilitat d'oferir en el context nacional titulacions intermèdies vinculades al primer cicle, i amb l'adopció de les normes i les línies directrius europees per a la garantia de la qualitat, la creació d'un registre europeu per a agències de garantia de la qualitat i l'establiment de marcs de qualificacions nacionals vinculats al marc global de l'espai europeu d'educació superior, sobre la base dels resultats de l'aprenentatge i la càrrega de treball. A més, el procés de Bolonya ha afavorit l'adopció del suplement de diploma i el sistema europeu de transferència i acumulació de crèdits per millorar la transparència i el reconeixement.

7. Els objectius establerts en la Declaració de Bolonya i les polítiques desenvolupades durant els anys següents encara són vàlids. Atès que no s'han assolit completament tots els objectius, la implementació plena i correcta d'aquests en els àmbits europeu, nacional i institucional demanarà un impuls i un compromís més grans més enllà de 2010.

II. Aprendre per al futur: prioritats de l'educació superior per a la propera dècada

8. Aspirem a l'excel·lència en tots els aspectes de l'educació superior per enfrontar-nos als reptes de la nova era. Això demana centrar-se constantment en la qualitat. A més, si mantenim la tan valorada diversitat dels nostres sistemes educatius, les polítiques públiques reconeixeran plenament el valor de les missions diverses de l'educació superior, que van des de la docència i la recerca fins al servei a la comunitat i la implicació en el desenvolupament cultural i la cohesió social. Tot l'estudiantat i el professorat de les institucions d'educació superior han d'estar preparats per respondre a les demandes canviants d'una societat que evoluciona ràpidament.

• Dimensió social: accés equitatiu i finalització dels estudis

9. Cal que l'alumnat d'educació superior reflecteixi la diversitat de les poblacions d'Europa. Per tant, emfatitzem les característiques socials de l'educació superior i volem oferir igualtat d'oportunitats d'accés a una educació de qualitat. Cal ampliar l'accés a l'educació superior fomentant el potencial dels alumnes de grups poc representats i proporcionant-los les condicions apropiades per finalitzar els estudis. Això comporta millorar l'entorn d'aprenentatge, eliminar totes les barreres per a l'estudi i crear les condicions econòmiques apropiades perquè l'estudiantat es pugui beneficiar de les oportunitats d'estudiar en tots els nivells. Tots els països participants han d'establir objectius mesurables per ampliar la participació global i millorar la participació dels grups poc representats en l'educació superior, que s'haurien d'assolir cap a la fi de la propera dècada. Els esforços per assolir

l'equitat en l'educació superior s'han de complementar amb accions en altres parts del sistema educatiu.

• ***Aprentatge permanent***

10. També aconseguirem ampliar la participació mitjançant l'aprenentatge permanent com a part integral dels nostres sistemes d'educació. L'aprenentatge permanent està subjecte al principi de responsabilitat pública. Es garantirà l'accessibilitat, la qualitat de la provisió i la transparència de la informació. L'aprenentatge permanent implica l'obtenció de títols; l'ampliació de coneixements i de la capacitat de comprensió; l'obtenció d'aptituds i competències noves, o l'enriquiment del desenvolupament personal. L'aprenentatge permanent comporta que es puguin obtenir títols mitjançant itineraris acadèmics flexibles, incloent-hi estudis a temps parcial i itineraris de tipus laboral.

11. La implementació de polítiques d'aprenentatge permanent exigeix la col·laboració sòlida entre les autoritats públiques, les institucions d'educació superior, l'estudiantat, les empreses i els treballadors. La Carta de les universitats europees sobre l'aprenentatge permanent, redactada per l'Associació d'Universitats Europees, ofereix un punt de partida útil per definir aquestes col·laboracions. Perquè les polítiques per a l'aprenentatge permanent tinguin èxit han d'incloure principis i procediments bàsics per al reconeixement de l'aprenentatge previ basant-se en els resultats de l'aprenentatge, independentment que els coneixements, les aptituds i les competències s'hagin adquirit mitjançant itineraris acadèmics formals, no formals o informals. L'aprenentatge permanent ha de tenir el suport d'unes estructures organitzatives apropiades i un finançament adequat. L'aprenentatge permanent fomentat per polítiques nacionals ha de ser una part essencial de la pràctica de les institucions d'educació superior.

12. El desenvolupament de marcs nacionals de qualificacions és un pas important cap a la implementació de l'aprenentatge permanent. El nostre objectiu és implantar-los i preparar-los per a l'autocertificació en relació amb l'ampli marc de qualificacions de l'espai europeu d'educació superior l'any 2012. Això demana la coordinació continua en l'àmbit de l'EEES i amb el marc europeu de qualificacions per a l'aprenentatge permanent. En els contextos nacionals, les titulacions intermèdies en el primer cicle poden ser una manera d'ampliar l'accés a l'educació superior.

• ***Ocupabilitat***

13. Atès que el mercat laboral cada vegada demanen nivells més alts de capacitats i competències transversals, l'educació superior ha de proveir els alumnes dels coneixements avançats, les capacitats i les competències que necessitaran durant tota la seva vida professional. L'ocupabilitat permet a l'individu aprofitar plenament les oportunitats del canviant mercat laboral. Aspirem a elevar el nivell de les titulacions inicials i a mantenir i renovar una mà d'obra qualificada mitjançant la cooperació propera entre els governs, les institucions d'educació superior, els agents socials i l'alumnat. D'aquesta manera les institucions podran respondre millor a les necessitats de les empreses i les empreses entendran millor la perspectiva educativa. Les institucions d'educació superior, els governs, les agències governamentals i les empreses milloraran la provisió, l'accessibilitat i la qualitat dels serveis d'orientació professional i laboral per als estudiants i els graduats. Fomentem les estades en empreses en els programes d'estudi i l'aprenentatge al lloc de treball.

• ***L'aprenentatge basat en l'estudiant i la missió docent de l'educació superior***

14. Ratifiquem la importància de la missió docent de les institucions d'educació superior i la necessitat d'una reforma curricular continuada enfocada envers el desenvolupament dels resultats de l'aprenentatge. L'aprenentatge basat en l'estudiant demana l'apoderament de l'estudiantat; enfocaments nous de l'ensenyament i de l'aprenentatge; estructures de suport i d'orientació eficaces, i un pla d'estudis centrat més clarament en l'estudiant en tots tres cicles. La reforma curricular serà un procés continuat que porti cap a itineraris d'alta qualitat, flexibles i fets a mida. El personal docent i investigador ha de treballar amb l'estudiantat i els representants de les empreses per continuar desenvolupant resultats de l'aprenentatge i punts de referència internacionals per a un nombre creixent d'àrees temàtiques.

• ***L'educació, la recerca i la innovació***

15. L'educació superior s'ha de basar en tots els nivells en una recerca i un desenvolupament d'avantguarda, i així fomentar la innovació i la creativitat en la societat. Reconeixem el potencial dels programes d'educació superior, incloent-hi els que es basen en les ciències aplicades, per fomentar la innovació. Per això creiem que ha d'augmentar el nombre de persones amb competències de recerca. Els programes de doctorat han d'oferir una recerca disciplinària d'alta qualitat i s'han de complementar cada cop més amb programes interdisciplinaris i intersectorials. A més, les autoritats públiques i les institucions d'educació superior han de fer que el desenvolupament professional dels investigadors que són en una fase inicial de la seva carrera sigui més atractiu.

• ***Obertura internacional***

16. Fem una crida a les institucions europees d'educació superior perquè internacionalitzin més les seves activitats i participin en la col·laboració internacional envers un desenvolupament sostenible. L'atractiu i l'obertura de l'educació superior europea es promocionaran mitjançant accions europees conjuntes. La competència internacional es complementarà amb la millora del diàleg polític i la cooperació basada en l'associació amb altres regions del món, especialment a través de l'organització de fòrums de política de Bolonya, que inclou la participació de diversos grups d'interès.

17. L'educació transnacional ha de regir-se per les normes i línies directrius europees per a la garantia de la qualitat aplicables a l'espai europeu d'educació superior, i ha d'estar en línia amb les Directrius de la UNESCO/OCDE per a la provisió de qualitat en l'educació superior transfronterera.

• ***Mobilitat***

18. Creiem que la mobilitat de l'estudiantat, els investigadors que són en una fase inicial de la seva carrera i el personal millora la qualitat dels programes i l'excel·lència de la recerca, alhora que reforça la internacionalització acadèmica i cultural de l'educació superior europea. La mobilitat és important per al desenvolupament personal i l'ocupabilitat i fomenta el respecte per la diversitat i la capacitat de relacionar-se amb altres cultures. També promou el pluralisme lingüístic i dóna suport a la tradició multilingüe de l'espai europeu d'educació superior, alhora que millora la cooperació i la competició entre les

institucions d'educació superior. Per tot això, la mobilitat serà el segell distintiu de l'espai europeu d'educació superior. Durant la dècada de 2010-2020, volem augmentar la mobilitat, garantir-ne l'alta qualitat i diversificar-ne els tipus i l'abast. L'any 2020, com a mínim un 20 % de les persones graduades dels països de l'espai europeu d'educació superior haurien d'haver fet una estada d'estudi o formació a l'estranger.

19. En cadascun dels tres cicles es crearan oportunitats per a la mobilitat dins l'estructura dels programes d'estudi. Els títols i els programes conjunts i els períodes de mobilitat es convertiran en una pràctica habitual. D'altra banda, les polítiques de mobilitat es basaran en un ventall de mesures pràctiques referents al finançament de la mobilitat, el reconeixement, la infraestructura disponible i la normativa aplicable als visats i els permisos de treball. En són requisits bàsics els itineraris acadèmics flexibles, les polítiques d'informació activa, el reconeixement total dels assoliments als estudis, el suport a l'estudi i la plena portabilitat de les beques i els préstecs. La mobilitat també ha de comportar un flux més equilibrat d'entrades i sortides d'estudiants en tot l'espai europeu d'educació superior i aspirem a un índex de participació més alt de grups d'estudiantat divers.

20. Per atreure professorat i investigadors altament qualificats a les institucions d'educació superior calen unes condicions de treball i unes trajectòries professionals atractives i la possibilitat d'accedir al mercat laboral internacional. Per facilitar la mobilitat del professorat i dels investigadors que són en una fase inicial de la seva carrera cal adaptar les estructures professionals. S'han d'establir condicions marc per garantir un accés adequat a la seguretat social i per facilitar la portabilitat de les pensions i els seus drets complementaris per al personal amb mobilitat, aprofitant de la millor manera possible els marcs legals existents.

- ***Recollida de dades***

21. La millora de la recollida de dades ajudarà a controlar el progrés cap a l'assoliment dels objectius establerts en els programes de dimensió social, d'ocupabilitat i de mobilitat, i també en altres àrees estratègiques, i servirà com a base per a una anàlisi de la situació i una avaluació comparativa.

- ***Eines de transparència multidimensional***

22. Sabem que actualment hi ha diverses iniciatives per desenvolupar mecanismes que facilitin informació més detallada sobre les institucions d'educació superior de l'EEES i millorar la transparència de la seva diversitat. Creiem que aquests mecanismes, incloent-hi els que ajuden les institucions i els sistemes d'educació superior a identificar i comparar els seus punts forts, haurien de desenvolupar-se en estreta col·laboració amb els principals grups d'interès. Aquestes eines de transparència han d'associar-se amb els principis del procés de Bolonya, en concret amb la garantia de la qualitat i el reconeixement, i haurien de basar-se en dades comparables i indicadors adequats per descriure els perfils diversos de les institucions d'educació superior i els seus programes.

- ***Finançament***

23. Les institucions d'educació superior han guanyat autonomia i alhora se'ls exigeix cada cop més que siguin capaços de respondre a les necessitats de la societat i ser responsables. Dins un marc de responsabilitat pública, reconeixem que el finançament

públic continua sent la principal prioritat per garantir l'accés equitatiu i el desenvolupament sostenible d'institucions d'educació superior autònomes. Convé fer més atenció a la cerca de fonts i mètodes de finançament nous i diversificats.

III. Estructura organitzativa i seguiment

24. Considerem que l'actual estructura organitzativa del procés de Bolonya, caracteritzada per la cooperació entre governs, la comunitat acadèmica amb les seves organitzacions representatives i altres grups d'interès, s'adequa als objectius. En el futur, el procés de Bolonya serà copresidit pel país que tingui la presidència de la Unió Europea i per un país extracomunitari.

25. Per interactuar amb altres àmbits de la política, el Grup de Seguiment de Bolonya (BFUG) col·laborarà amb experts i responsables de polítiques d'altres camps, com ara la recerca, la immigració, la seguretat social i la contractació laboral.

26. Encomanem al Grup de Seguiment de Bolonya la preparació d'un pla de treball per al 2012 per avançar les prioritats identificades en aquest comunicat i les recomanacions dels informes lliurats a aquesta conferència ministerial que permeti afavorir la integració futura dels resultats de l'avaluació independent del Procés de Bolonya.

En concret, encomanem al BFUG les tasques següents:

- Definir els indicadors que es fan servir per mesurar i controlar la mobilitat i la dimensió social en relació amb la recollida de dades.
- Considerar com es pot aconseguir una mobilitat equilibrada a l'EEES.
- Supervisar el desenvolupament dels mecanismes de transparència i informar-ne la conferència ministerial de 2012.
- Utilitzar d'una manera òptima les estructures existents per establir una xarxa que afavoreixi la informació i la promoció del procés de Bolonya fora de l'EEES.
- Seguir les recomanacions d'anàlisi dels plans d'acció nacional sobre reconeixement.

27. La presentació d'informes sobre el progrés de la implementació del procés de Bolonya s'ha de fer de manera coordinada.

- En l'anàlisi de la situació s'ha de perfeccionar la metodologia basada en l'evidència.
- S'ha de demanar a l'Eurostat, juntament amb l'Eurostudent i l'Eurydice, que ajudin mitjançant la recollida de les dades pertinents.
- El treball de presentació d'informes ha de ser supervisat pel Grup de Seguiment de Bolonya i ha de tenir com a resultat un informe global en què s'integrin les fonts esmentades abans per a la conferència ministerial de 2012.

28. Demanem al grup E4 (ENQA-EUA-EURASHE-ESU) que continuï col·laborant en el desenvolupament de la dimensió europea de la garantia de la qualitat i, en concret, que garanteixi l'avaluació externa del registre de qualitat europeu i consideri les opinions dels grups d'interès.

29. Ens tornarem a reunir a la conferència de l'aniversari de Bolonya organitzada conjuntament per Àustria i Hongria a Budapest i Viena els dies 11 i 12 de març de 2010.

Romania s'encarregarà d'organitzar a Budapest la següent conferència ministerial durant el mes d'abril de 2012. Les següents conferències ministerials se celebraran durant els anys 2015, 2018 i 2020.